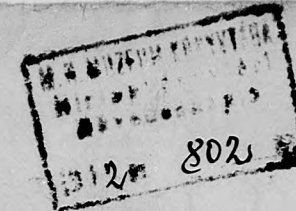


1-12 h. 2. 10. 13 -



I. ÉVFOLYAM

1. SZÁM.

Szerkesztőség és
kiadóhivatal:
— VÁGUJHELY. —

IZRÁEL

ZSIDÓ FELEKEZETI LAP.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre — — — 12 kor.
Fél évre — — — 6 ..
Egyes szám ára 50 fillér.

MEGJELENIK HAVONTA KÉTSZER.

Szerkeszti:

FRIEDMANN ILLÉS.

Vágujhely, 5672 nisan 14.
1912 április 1.



Beköszöntő.

Régen volt. Közel háromezer esztendeje.

Kettős szervezetben élt Izráel. Dávid trónja ketté vált. Kettős királyság lett az egyből. Izráel-királyság és Juda-királyság. Tíz törzsből állott az előbbi, az utóbbihoz két törzs tartozott.

Izráel királya, Achab, háborúra készült. Aram királyával volt leszámolni-valója. Juda királya, ki látogatóba jött Izráel királyához, egész haderejével kész volt Izráel királyát támogatni. De kérte őt, hogy forduljon prófétához, hogy megtudja Isten akaratát a háborút illetőleg.

Izráel királya a modern kultúra embere volt. Vallásilag is. Vagy — akár csak annyi huszadik századbeli elvtársa — vallásilag leginkább. A koral haladott és a kor modern felfogásához képest nem Izráel Egyetlenegy Istenének, hanem a felesége, a phönéciai királyleány bálványának, a Báálnak hódolt. A Báál prófétáihoz fordult tehát kérdésével.

— Menj az ellenség ellen, — szóltak ezek mintegy négyszázan, — az Ur kezébe adja.

— Nincs itt Istennek egy prófétája — kérdezte Judának, a kor haladó szekeréről kissé lemaradt királya, — hogy őt megkérdezzük? —

— Van egy — felelte Achab, a királyi kolléga, — de én gyűlölöm őt, mert soha sem jósol nekem jót, hanem rosszat.—

— Ne gondolja ezt, királyom, — vélekedett Juda királya.

Elküldött tehát Izráel királya Isten prófétájáért.

Czidkijah, Kenáanah fia, Báál prófétáinak lehangosabbika, aki az Isteni erényt hangoztatta mindig, (צדקיה) valóban pedig az üzérkedés embere volt (בן כנענה) Achabnak eme szószólója, pedig ura győzedelmét kézzel fogható allegóriában is szemléltetni akarván, vasszarvakat ragadott meg és a Báál nevében azt mondá a királynak, hogy ezekkel fogja az ellenséget öklelni, amíg csak végleg el nem pusztítja.

A követ, a ki Isten prófétájáért ment, jóakarólag azt tanácsolta neki, hogy beszéljen ő is úgy, a hogyan a többi próféták szóltak. — Ő azonban esküdött, hogy csak azt fogja mondani, amit Isten szól.

— Menjünk-e a háborúba, vagy nem? — kérdezte Izráel királya a prófétát.

— Menj és légy szerencsés, — volt a felelet.

— Még hányszor eskesselek meg — méltatlankodott amaz, a midőn a kért jóslat helyett a próféta kivánságát hallotta, — még hányszor eskesselek meg, hogy csak az igazságot mondjad nekem Isten nevében! —

Ekkor így szólt a próféta: **Láttam egész Izráelt a hegyeken elszéledve, mint a nyáj, amelynek nincs pásztora és az Isten mondá: nincs ezeknek ura, térjen kiki haza békességben.** — — —

Izráel királya, ki a próféta eme látomásából kivette azt, hogy népe ur nélkül marad, még jobban haragudott, a vasszarvakkal allegorizáló fő-próféta még arcul is ütötte Isten prófétáját, de Izráel királya mindamellett már az ütközet kezdetén halálosan megsebesült és meghalt. Megvalósult az igazi próféta látomása: pásztor nélkül maradt a nyáj, nem volt a népnek Ura. —

„Nincs Ura ezeknek!”

Nincs urad, ó szegény magyar zsidóság! Neked sincs urad.

Vannak ugyan uraid, akik véreden táplálkoznak és zsirodon hiznak, — de ezek uralkodása soha sem lesz alapja, bázisa, fundamentuma (יְהוָה = יְהוָה) jövődnek, fejlődésednek, felvirágzásodnak.

Vannak uraid, vannak pásztoraidd, ó szegény magyar zsidóság! „Pásztorok, akik magukat legeltetik, holott a nyájat kellene legeltetniök; a kövérét megeszik, a gyapjújával ruházkodnak, de az erőtlenekeket nem gondozzák, a beteget nem gyógyítják, az eltévelyedetett nem hozzák vissza — azért szétszóródik a nyáj pásztor nélkül, tévelyeg a hegyeken és nincs, aki törődjék vele, aki utána nézzen.” (Ezekiel 34. 2-6.)

Igen, véreden táplálkoznak, de te elvérzel; ők hiznak a te zsirodon, de te elgyöngölsz, elerőtlenedel. Elpocsékolják életerődöt, amelyre oly nagy szükséged van, hogy megállhass, hogy el ne sodorjon a kor forгатaga, hogy el ne párologjál. —

Nincs ura ezeknek

Néhány ember tévedése ketté választotta a magyar zsidóságot és a vezetőket, a helyett, hogy az elválasztó ék eltávolítására törekednének, ahelyett, hogy — mint teszi népének igazi jó ura — a szakadás megszüntetését tűznék ki törekvésük egyetlen szent céljául, hogy népük erejét gyarapítsák, — bűnös könnyelműségükben szinterévé alacsonyítják le a magyar Izráelt apró játékaiknak, csunya civakodásuknak, áruló veszekedésöknek.

Egyfelől a kettészakadás véglegesítése, másfelől azon eszeveszett okoskodás, mely szerint a magyar zsidóság kettő, de egy, vagyis egy, de kettő, — ezen eszmék uralkodnak a magyar zsidóságon, ezek teszik tönkre a magyar zsidóság minden erejét és gátolják egészséges fejlődésében, felvirágzásában és a fennállásához szükséges erő gyűjtésében. — — —

Legyen tehát valahára ura a magyar zsidóságnak.

Igazság! Légy a magyar zsidóság ura!

Elegét hódolt már a hazugság Molochjának!

Elég áldozatot hozott már a vezetőitől félrevezetett magyar zsidóság ezen bálványának: légy már Te ura, Te szent, Te egyetlen Igazság.

Igen, légy a magyar zsidóság ura, ezen szerény lap pedig szolgál, hű

szolgád legyen. A Te Tanaidat, a Te szent Eszmédet, a Te Valóságodat fogja ezen lap hirdetni. Hadd tudja meg a magyar zsidóság, hogy még van igazság. Hiszen úgy látszik, hogy azon érzék, amely képessé teszi az embert arra, hogy az igazságot a hazugságtól megkülönböztesse, már-már kivesző félben van a magyar zsidóság köréből. Itt tehát már az ideje, hogy az igazság szava megnyilatkozzék.

Legyen hát.

Föl tehát, te szerény lap. Légy az Igazság szószólója.

Föl, az igazság eszméjének magaslatára! Emeld fel szavadat az Igazságban rejülő erővel! Ne félj. Bátran nyiss be a magyar zsidóság házaiba. Ott, ahonnan még nem vezett ki végképpen az igazság minden érzéke, barátságosan fogadnak. Azok, akik vallási meggyőződésüket nem rejtegetik a politika tokjában, azok köréd fognak gyülekezni. És azok, akik nem akarják, hogy a zsidóság végképpen alámerüljön a kereszténység vizében, azok áldani fogják jöttedet.

Az Isteni erényt hirdető és vasszarvakkal hadonázó ütérek meg fognak támadni. De te ne félj. Addig, amíg az igazság szolgálatában állandsz, fölötté állsz minden támadásnak. Az igazság a legjobb pajzs. És a legjobb fegyver. És az igazság lesz pajzsod és fegyvered.

Célad legyen: **a magyar zsidóság egyesítése a hitközségnek, a vallási intézményeknek a vallás számára való visszahódítása alapján, a béke megóvása, megszilárdítása, a zsidóság felekezeti közéletének tisztasága fölött való örködés, a zsidóság mindörökké szent eszméinek terjesztése és a hit szőlőkertjét pusztító rókák elriasztása.**

És az Isten, az egységes Izráel egységes Istene veled lesz.

Hogy légy eszköze Isten ígérete megvalósításának, hogy: „Ime hozok neki javulást és gyógyulást és meggyógyítom és nyilvánosan teljesítem nekik a könyörgést a béke és igazság iránt.” (Jer. 33. 6.)

Friedmann Illés.

Pészach.

Üdvözlünk téged, szép ünnep, Pészach! A tavasz ünnepe!

A borut és ködöt, hideget és szelet, havat és jeget elűző szép, üde, kedves tavasz ünnepe!

A természet ujjászületésének, ébredésének, rügyet, bimbót fakasztó, virágot hozó kikeletnek szép ünnepe, Pészach, üdvözlünk!

Üdvözlünk, a zsidó nép története tavaszának szép ünnepe!

Keserves rabszolgaságban sinylődött Izráel. Az egyiptomi óriás embertelen zsarnoksága alatt görnyedve élte szomorú rabszolgai életét tehetetlenül, de nem reménytelenül. Te voltál reménye, csillaga a rabszolgaság sötét éjjelében, te a zsarnokság erejét

összetörő, rabszolgákat felszabadító Pészach.

Mi lett volna Izráel népéből nélküled, Pészach? Elvértett volna az ujjszülött fiugyermekeket vízbe fullasztó egyiptomi szörnyeteg karmai között? Vagy örökös rabszolgaság lett volna osztályrésze mint a kínai kuliknak? — — Mire való ezen töprengés? Hiszen eljöttél te, Izráel tavasza, Izráel felszabadítója, Pészach és néppé avattad őt, szabad néppé, — Isten népévé.

Ó hogy Isten népe, Izráel ismét rabszolgaságban görnyed! Azon gyermekei is a te Izráelednek, Pészach, akik szabad államok szabad polgárai, görnyednek a rabszolgaságban, mert rabszolgákká tették őket a kor tévtanai, az elfajult emberi szellem korcseszméi. Lehullottak a bilincsek a kezeikről, lábaik nincsenek béklyókba szorítva, de itt idegen, nem a zsidóság, a zsidó tanok szentélyének oltáráról való tűz, ott a hideg

tagadás jégrétege által elzsidótlanodott szívek, emitt chaszidizmus, amott neologia: sajnos rabszolgasága a zsidó léleknek, a zsidó tan eszményi tisztaságának, a zsidó erkölcsiség valóságának.

Az egyik irány csak az Istent tartja szem előtt, de elfelejti, hogy emberek vagyunk. Emberek porból és hamuból. Husból és vérből. Emberi szükségletekkel és emberi küzdelmekkel. És elfelejti, hogy Isten népének nem szabad inferior, kevésbé értékes, kulturálan emberanyagból álló népek lennie.

Nem Istennek tetsző irány ez.

A másik irány meg csak az emberről, az állati emberről vesz tudomást és nincs érzéke az ember magasabb hivatása iránt, azon magasabb hivatás iránt, amelyet mint az Isteni lélek birtokosa követnie kellene, amely magasabb hivatás követése teszi emberi méltóságát és teszi méltóvá arra, hogy Isten képmása legyen.

Ezen irányt még kevésbé kedveli Isten.

Ó hogy a harmadik, egysesgyedül helyes, Isten által kijelölt iránynak olyan kevés a követője, azon iránynak, mely az embert felemeli és föléje helyezi az állatnak, amely az emberi élet minden megnyilatkozásába bele viszi az Isteni erkölcsiség nemesítő eszményét, amely irány a zsidóság tanának a valósága. — — — *)

Vonulj hát be, Pészach, Izráelnek a rabszolgaságból való felszabadítója, vonulj be néped házaiba. Vigyél be Izráel köreibe — amit már egyszer hoztál neki — felszabadítást és megszabadulást. Világíts bele a tiszta igaz hit mennyei fényével Izráel gyermekei elméjébe és szívébe. Hiszen a lelki megváltás volt első megjelenésnek is a célja és csak ezen cél megvalósulása hevíttette Izráel kiszabadult gyermekeinek vezérét és őket győzedelmi dalra, a mint mondja az Irás: És hittek az Istenben és — az emberben — Mózesben, az Ő szolgájában: akkor énekelt Mózes és Izráel.* (Mózes II. 14. 31.)

Vigyél, ó szép Pészach, megszabadulást Izráelnek a tévtanok rabszolgaságában színlődő gyermekei körébe. Hadd egyesüljön keblükben az Isteni hit az emberi törekvésekkel és hadd egyesüljenek ezen lelki megszabadulásban Izráelnek egymástól eltávolodott rétegei, hadd egyesüljenek a te szellemedben, hogy — amint a Pészach törvénye parancsolja: az egész

*) (נמצאת אתה אומר ג' נביאים הם. א' תבע כבוד האב וכבוד הבן' וא' תבע כבוד האב ולא כבוד הבן, וא' תבע כבוד הבן ולא כבוד האב וכבוד מכללתא שמות פ' בא. פ' א. ד.)

egységes Izráel egységes községe ünnepelje azt egységes hitben, szeretetben és igaz ünnepi örömben, „hogy új éneket zengjünk neked, Istenünk, megváltásunkért és lelkünk felszabadulásáért!“

Tisbi.

A szabadkai egyesítési mozgalom.

Midőn a feladatok sorában, a melyeknek szolgálatába e lap állott, legelső helyre ezennel a szabadkai testvérek derék elnöke, Klein Adolf dr. fellépése révén újonnan oly impozáns hullámmal megindult mozgalmat állítjuk, hozzászólásunkat azzal kezdjük meg, hogy zsidó közönségünkkel a helyzetet megismertessük. Ugy, amint van. Őszinte becsületességgel. Híven az igazsághoz. Amelytől eltérni soha sem fogunk. Mert csak is így remélhető, hogy helyes irányba fog a mozgalom terelődni, ha ismerjük a baj mibenlétét, a szakadás kútforrását. Mert csak a baj megismerése teszi lehetővé annak elkerülését.

A helyzet pedig a következő: *)

A több mint négy évtized előtti zsidó kongresszus meg hasonlást hozott az addig egységes magyar zsidóságba. Vallási nézeteltérések ugyan addig is voltak egyesek és egyesek között (és hol és melyik téren nincsenek nézeteltérések?), de azért egységés volt a magyar zsidóság. Azaz a nézetkülönbségek az illető egyedek felfogásának határát nem lépték túl, a hitközségek vallási intézményeire nem voltak kihatással. A kongresszus ezen egységet felbomlasztotta. Mert a kongresszus neolog vezetősége elfogadott a kongresszus által egy szervezeti alapszabályzatot amely nem ismeri el a zsidó vallás törvénykönyvét, a Sulchan Árucl-ot a hitközségek vallási intézményeinek vallási alapjául, a rabbikra nézve pedig oly helyzetet tesz lehetővé, hogy vallási döntését laikusok felülbíráhatják.

Hogy a magyar zsidóság konservatív része magát ezen szervezeti alapszabályzatnak alávetni nem akarta, az csak természetes és tagadhatatlanul helyes is volt. Mert ha vallás a vallás, kell, hogy legyenek vallási formái, követelményei és szabályai. És a zsidó vallásnak vannak is meghatározott formái és követelményei és megállapított szabványai. Ezeket pedig a Sulchan Árucl tartalmazza. Tegyük félre a Sulchan Árucl-ot és a zsidó vallás nyeletlen bicska penge

*) L. szerzőnek a Magyar Szó f. é. feb. 18-iki számában megjelent: „Az országos zsidó értekezlet“ című cikkét.

nélkül lesz. Vallásos ember pedig vallásos életet, nem vallási humbagot akar. Így tehát a vallásos elemek különválását csak helyeselni lehet. És bekövetkezett a szakadás. A hitközségek kisebb része a kongresszus szervezeti alapszabályzatát fogadta el; ezek a kongresszusi, vagyis neolog hitközségek. A magyar zsidóság tulnyomó része pedig különvált és megalakította az orthodox pártot és mintegy 50—60 hitközség, amelyek a kongresszus szervezeti alapszabályzatát szintén nem fogadták el, a kongresszus előtti alapon maradtak. Ezek a status quo ante hitközségek.

Itt két dolgot kell megállapítani. Azt, hogy a kongresszus a szervezeti alapszabályzatával elhagyta ugyan az addigi vallási állapot, amennyiben a meghatározott kerettel bíró vallás helyébe határozatlan körvonalú zsidó vallást tett meg a hitközségek vallási intézményeinek alapjául, de más vallást nem kreált és más a zsidó valláséval eltérő dogmákat nem állapított meg, amiért is jó lélekkel nem lehet mondani, hogy a szervezeti alapszabályzat elfogadásával a neologok zsidóknak lenni megszűntek. Ez egy. Másodszor pedig való tény, hogy azon hiba is, amelyet a kongresszus az által elkövetett, hogy úgy alkotta meg a szervezeti alapszabályzatot, a hogy megalkotta, hogy vallásos zsidó azt nem fogadhatta el, — ezen hiba is csak néhány fanatikus újítónak a hibája, míg a nagy közönség — a neolog hitközségek közönsége is távol állott és távol áll ma is minden újítási szándéktól. Ha nagy részben vallástalan is a neolog közönség, de nem vallásellenes. Sőt kárhoztartják és rosszalják is, hogy hitközségeik vallási intézményei a vallási követelményeknek nem felelnek meg, de türik, mert vallástalanok és indifferensek. A szakadás bekövetkezése és fennállása tehát — csupán a hivatalos neológia, azaz néhány vallásellenes erőszakoskodó ember bűne.

Ezen két igen fontos tény meg kellett állapítani. Ezen tények azonban nem változtatnak azon, hogy a kongresszus szervezeti alapszabályzata megérlelte azon gyümölcsöt, amely miatt az orthodoxok azt elfogadni nem akarták. Azt t. i., hogy a neolog hitközségek vallási intézményei tulnyomó részben a vallás követelményeinek nem felelnek meg.

De még a szakadásnak ezen következményei csupán a neolog hitközségeket érinti, van még egy másik következménye, mely igen károsan befolyásolta az orthodoxokat is.

A vallásossággal rendszeresen vele jár a világi tudományoktól való idegenkedés. A vallásos ember félti a hitet a tudomány tagadásától. Ha meg is van győződve, hogy ott, ahol a tudomány a vallással szembe kerül, a vallásnak és nem a tudománynak van

igaza, — mégis fél a tudománytól, mert veszedelmesnek tartja és — óvakodik tőle. Nem helyes felfogás, de érthető és — megbocsájtható. És a magyar orthodox zsidóság már a kongresszus előtt is óvakodott a veszedelmesnek hitt tudományoktól. Ámde ezen óvakodásban is vannak fokozatok, amelyek legszélsebbike a — chassidizmus. És ha a magyar orthodox zsidóság a kongresszus előtt is félt a tudományoktól, de — ke. és kivétellel — a chassidizmustól is idegenkedett. „Magyar zsidó“ mindig az anti-chassideusit jelentette. És ime, míg az emberiség az utolsó négy évtized alatt valóban óriási lépésekkel haladt előre a kultúrában, a magyar orthodox zsidóság a chassidizmus karjaiba vetette magát annyira, hogy a chassidizmus, amely a kongresszus előtt és alatt még szavát is alig mert felemelni, ma — négy évtized után — uralkodó eszméje lett a magyar orthodox zsidóságnak. És ez sajnálatos következménye a szakadásnak. Mert a magyar orthodox zsidóság csassidizmusa a neologizáló tulzások természetes reakciója. Mert az orthodoxoknak a tudománytól való idegenkedése, féltelme igazolást nyert a neológia által, amiért is most már nem félnek a műveltségtől, hanem ellenségei lettek a műveltségnek, amely olyan pusztítást vitt véghez a neologok vallási életében.

Ez ma a zsidóság vallási életének helyzete.

És a helyzet ilyen megismerése mutatja, hogy a szakadás nyomában keletkezett pártoskodás megszüntetése tulajdonképpen nem is olyan nehéz. Hiszen két felekezetről szó sem lehet. Sőt. A szakadás bekövetkezése után kialakult helyzet is a kétpárt egysége mellett bizonyít. Mert a többi felekezetek kebelében bekövetkezett szakadás után a különvált pártok mindig úgy rendezkedtek be, hogy mindegyik párt külön-külön kikerekített egész legyen, hogy egymásra ne szoruljanak, hogy a különválás által felmerült hézagok itt is és ott is kikerekítettessenek és érezhetőkké ne legyenek. Nem úgy a zsidóság pártjai. Minden felekezet kötelessége, hogy lerójjá adóját úgy a vallás, mint a kultúra oltárán. Mert hiszen ép úgy, amint — a vallás szempontjából — nem lehet az ember vallás nélkül, szintugy nem lehet meg — emberi szempontból — kultúra nélkül. És mit látunk a magyar zsidóság pártjainál? Azt, hogy az egyik párt csak a vallásra van tekintettel, a másik meg csak a kultúra követelményeit tartja szem előtt. Azaz, hogy az egyik oldalon van vallás kultúra nélkül, a másikon pedig kultúra vallás nélkül, úgy hogy külön állva az egyik sem felel meg annak, aminek lennie kellene és csak együttvéve található meg mind a két nélkülözhetetlen szempont: a vallási és a kulturális.

És ezek mind olyan jelenségek, hogy azt, akit a pártoskodás átkos szelleme nem tett elfogulttá, rá vezetnek az egyesegyedül helyes utra, amely a pártok kibékülése felé vezet. Külön-külön az egyik sem felel meg a felekezeti és emberi hivatásnak, — legyenek tehát együtt, úgy hogy legyen itt is vallás és kultúra és ott is kultúra és vallás. Amit nem is olyan nehéz megcsinálni. Tegyük jónak a neologia vezetői a kongressus hibáját, mondják ki, hogy a hitközségek vallási intézményeinek vallási alapja a Sulchan Áruhá és legyen a vallási intézmények vallási öre a rabbi és szerveztessék egy rabbisági bizottság, amely a rabbi vallási döntését szükség esetén felülbírálja. Ezzel vissza helyezi a neologia a vallást a hitközségi életben az azt megillető jogaiba és képviselve lesz nála a vallási és a kulturális szempont és ezzel megszűnik a szakadás oka, alapja. És ezt annál is inkább tehetik meg, mert azoknak, akik a vallási intézményeket egyáltalában nem veszik igénybe, igazán mindegy, akármilyen az illető intézmény; azoknak pedig, akik nem akarják ezen intézményeket nélkülözni, — legyenek a vezetők erről meggyőződve — lelki megnyugvást fog az a tudat nyújtani, hogy igenis megfelelő intézményeket vesznek igénybe. És amidőn vallási alapra helyezik a vallási intézményeket, tegyük azt legeslegelő sorban a rabbi- és tanítóképző intézetekkel, amelyekre igen-igen sok a — és tegyük hozzá: jogos panasz vallási tekintetben.

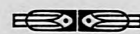
Ezen utat jelöli meg a becsületes gondolkodás a zsidóság pártjainak kibékítésére és ezen értelemben akarjuk a pártok kibékítésének szent ügyét előmozdítani. Elég könnyű a kibékítés. Csak akarnunk kell. Hiszen egy a zsidóság.

Csak az elválasztó éket kell eltávolítani. Majd összeforrnak az egy szétvált részei. A vallási alapot kell az összes hitközségek számára biztosítani. Különbség nélkül. Mert egy a zsidóság. Az egyben nincs különbség. A vallási alap öre pedig csak rabbi lehet. Fölötte meg csak rabbisági bizottság állhat.

És a vallás alapjára helyeztessék a rabbi- és tanítóképző intézetet, hogy a szószék és iskola — mint a többi felekezeteknél — a felekezet legerősebb erőssége legyen. Ezt kívánja az igazi egység. Ezen igazi egység hozza meg majd az igazi békét

„És az igazságot és a békét szeressétek!”
Legyen hát igazság és béke.

Friedmann Illés.



Az országos értekezlet,

Reflexiók.

Menjünk sorban.

Kezdjük a status quo ante hitközségek előértekezletén. Erről a lapok kevesebbet irtak. Vagy talán semmit sem irtak róla. Pedig megérdemli a méltatást. Mert ezen előértekezlet soha, senki és semmi által meg nem dönthető bizonyítékkal döntötte meg egyszerű- és mindenkorra az orthodox vezetőségnek kétfélekezeti elméletét. Mert hát mi az orthodoxia kritériuma? Rendesen azt gondolja az ember, hogy a vallási alap fentartása. De mint hogy a status quo ante hitközségek szintén ezen alapon állanak és az orthodox vezetőség mégis azt állítja, hogy a status quo antebelliek — horribile dictu — a neologoknál is rosszabbak, világos, hogy nem az ősi vallási alap teszi az orthodoxiát. Hát mi lehet az orthodoxia ismerve? Bizonyára az óriási láрма, amely gyűléseiket rendszeresen ékesíti. — No hát megmutatták a status quo antebelliek, hogy ők bizony telivér orthodoxok. Olyan grandiózus zajongás volt az előértekezletükön, hogy a legeslegorthodoxabb orthodoxok sem tudnak különben produkálni.

* * *

„A proselyta tizedik nemzedéke előtt se becsüld a népet, amelyhez őse az áttérés előtt tartozott.” Így tanítja a Talmud. Bizonyára éppen úgy ne bántsa meg az ember azon felekezetet, amely felé valaki gravitál. Legalább erről lehet következtetni egy leendő neolog jelenleg status quo antebellie delegátus viselkedéséből. — Az egyik szónok ugyanis a „neolog” szót találta említeni. Amire a status quo antebellie leendő neolog—proselyta olyan zajos lármát csapott, hogy neologia nincs, csak kongressisták vannak, — hogy fogadni mernénk, hogy valamikor — orthodox lehetett. Érdekes, hogy a nagy értekezleten néhány százszor hangzott el a neolog szó és senki sem ütközött meg rajta. Ugy látszik csak a status quo antebellieknak nem akarta elhinni, hogy a kongressisták — neologok, de a neologoknak igenis elhitte.

* * *

Az országos értekezlet előtt való estén „ismerkedési est” elnevezés alatt kényszer-vacsora volt. Azaz nem annyira vacsora - kényszer, mint fizetési kényszer. T. i. ingyen magyarázgatta ezt egy bájos hölgy azoknak, akik az ismerkedési est felé iparkodtak. (Hm — zümmögte egy pessimista delegátus—már az ezekkel való pusztá megismerkedésért is be-

lépti díjat kell fizetni; mi lesz még az entree az egyesülésért?)

A buffet természetesen pohárköszöntőkkel járt. Reichard Samu dr. sátoraljaujhelyi derék delegátus kezdte meg a sort. Mezei Mórt apostrofálta dörgő hangon:

„Vezess bennünket Mezei Mór!” . . .

Hát bizony elkésett apostrofálás ez. Mezei Mór vezetése a múlté, ha ugyan lesz valami az egyesítési akcióból. Az egyesített zsidóság majd nem kér a vezetésből, amelynek iránya annyira — lefelé volt.

Mezei Mór nyomban felelt is. Hogy mit mondott? — Nem hallották. A földolog, hogy megtapsolták.

* * *

Mezey Ferenc dr. beszélt azután.

„Több mint félórás gyönyörű dikcióban beszélt” — vagy negyedórán át. — De a beszéd valóban gyönyörű volt. Par excellence védőbeszéd. Még pedig a legjavából. A védőbeszéd t. i. annál ragyogóbbak és annál több elmeelt igényelnek, minél súlyosabb bűn terheli azt, akit megvédeni kell. Hát ez a védőbeszéd valóban elsőrendű volt. — Az Országos Irodát védelmezte.

Megkapó eredetiség is volt a beszédében. Az ugyanis nem új dolog, hogy valaki nem látja az erdőt a fáktól. — Mezey Ferenc dr. azonban a fákat nem látja az erdőtől. T. i. így kiáltott fel: „Mutasanak nekem egyetlen intézményünket, amely a vallás követelményeinek nem felel meg!” . . .

Nem, Doktor Ur! Ilyen beszédekkel nem lehet ellentéteket kiegyenlíteni. Ilyen beszédekkel csak szélesítik és mélyítik a pártok között tátongó űrt. Békíteni és ellentéteket kiegyenlíteni csak őszinte beismeréssel lehet, hogy igen is hibáztunk, de a hibákat jóvá akarjuk tenni. —

* * *

Még több pohár-, azaz Iroda-köszöntő volt. Csak hogy a közönség nagyon türelmetlenkedett. És a türelmetlenséggel szemben — sajnos — a legjobb hang is kárba veszt.

Bartha Lajos nagykanizsai delegátus Iroda-dicsőítéséből kihallatszott az, hogy ha az Iroda mit sem tett volna, csak a szónok által dicsőített miniszteri rendeletet eszközölte ki, — már az is elég lett volna.

Hát ha még azon rendeletet sem eszközölte volna ki, — milyen nagyon jó lett volna. . . .

* * *

Flesch Ármin dr. mohácsi főrabbi hangja igazán gyönyörű. Előadása pedig remek. — No de ilyen kiváló előnyök mellett egy hiba is lehet. Ez a — beszéd volt.

Nagy csalódást szerzett nekünk a rabbi úr beszédével. Azt ugyan tudtuk és tudta mindenki, hogy a semináriumban nem zaklatják a leendő rabbikat a Talmuddal. Azt is tudja mindenki, hogy annál többet zaklatják a bibliát. Mert hiszen a budapesti seminárium azt tűzte ki főfeladatául, hogy a leendő rabbikat megtanítsák arra, hogy a biblia nem szent írás, hanem egy csomó névtelen író által évszázadok alatt összehátrált — semmi. Azt hittük hát és bizonyára azt hitte mindenki, hogy ezen szentségtelenítő kritikai művelet alatt legalább megtanulják a növendékek a biblia anyagát — ha a szellemét nem is. — Na és ime föláll a főrabbi ur és egy szerkezeti sajtáságról, amely a bibliában igazán számtalanszor fordul elő, azt mondja ilyen impozáns gyülekezeti előtt, hogy egyetlen egyszer fordul elő a bibliában — — — (Arról van szó, hogy az izráelita népre, mint mondatrésze vonatkozó más mondatrészek egy- és ugyanazon mondatban majd egyszámaban — mint népre, — majd pedig többes számban — mint a nép egyedeire — fordulnak elő.) De ha ez hiba, — a tan, amelyet a szónokló főrabbi beszédében kifejtett, nagyon is veszedelmes.

Szó lehet a különböző irányban való keresés és kutatás helyességéről ott, ahol a kutatók célja egy: az Isten akaratának teljesítése. Így találjuk igen kiváló és a vallásosság igen magas fokán álló nagyjainknál, hogy kiki lelkiülete és szívbéli hajlama szerint az egyik ezen erényt, a másik azon vallási parancsot valószínűleg megintenzívebb módon. Pl. az egyik az imának, a másik a Tórah tanulmányozásának, a harmadik az emberszeretnek, mások meg más és más vallási parancsok tulajdonítottak nagyobb fontosságot, de a céljuk egy- és ugyanaz volt: hogy az Isten Tórahjának parancsát teljesítsék.

Ilyen természetű volt a Tanaiták és Amoráusok vitakozása is. Mindegyiknek csak azon cél lebegett a szeme előtt, hogy a Tórah parancsát teljesítse. És amely dologban nem volt megállapított szabály és a maguk belátására voltak utalva, az egyik így vélte a Tórah szellemében valónak, a másik meg másképp tartotta helyesnek. Így lehet szó a különböző irányban való kutatásról. Ámde ott, ahol az egyik hitközségben így, a másikban meg úgy rugnak egyet a valláson, ott, ahol az egyik hitközségben nincs megfelelő sechitah, a másikban nincs mikvah, a harmadikban az Istenháza dalcsarnok és így tovább, — ott azt mondani, hogy minden irányban lehet keresni, — mohácsi rabbi ur, ez a tan egy mohácsi vész.

Lám, lám, főrabbi ur, sokkal szebb és magasabb a mi régieink tanítása az egy- és többféle irányról. Ézsau 5—6 családtagjáról azt írja a biblia, hogy „lel-

kek,“ míg Jakob 70 személyéről azt mondja, hogy „lélek.“ — Amire megjegyzi a magyarázat. Ezsau-ék különféle isteneket szolgálták, tehát különböző irányzatúak voltak és ezért: lelkek, Jakob családjának azonban csak egy Istene volt, tehát egy egységes irány, amiért is a 70 családtagnak egy volt a lelke.—

Igaz, ez nagyon régi — orthodox — tanítás. Orthodox, de — igaz. És ha valóban akarjuk az egységet, akkor épp úgy el kell fogadnunk az orthodoxok igazságát: a hitközszéget, mint a neologia igazságát: a kulturális törekvéseket.—

Beh szép lesz, ha a magyar zsidóság a kettős igazságot szépen, harmonikusan és egységesen egyesíti majd felekezeti életében! Ez a feladat, főrabbi uram, és ezen magasztos feladat megvalósítására vállalkozunk egy szívvel, egy lélekkel, egységes irányban.

* * *

Székelly Ferencz udvari tanácsos, az országos értekezlet illusztris elnöke elnöki megnyitójában a békét és egységet hangoztatta. Helyes. Ezt akarja minden jó zsidó az egész országban. Igen. Minden jó zsidó. Mert aki nem azt akarja, az bizony nem jó zsidó.—

„Egy Isten! Egy Torah! Egy Izrael!“

Igy kiállott fel. Es ezt jó lesz jól megjegyeztünk magunknak. Az Egy Izrael elengedhetetlen feltétele az Egy Isten és Egy Torah. És ha mint Klein Adolf dr. a többi vezetők is komolyan fogják venni az Egy Istent és Egy Torah-t, akkor lesz is Egy Izrael. Mert az Egy Isten a fundamentum, az Egy Torah a falazat és az Egy Izrael a tetőzet. Jól vigyázzanak ám és ne jusson eszükbe fundamentum és falazat nélkül a tetőzetet felállítani akarni. Mert akkor nem az orthodoxok, hanem ők maguk lesznek az Egy Izrael eszméiének a hóhérai.—

* * *

„Csak rossz emberek beszélnek két zsidó felekezetről és csak együgyű emberek hiszik ezt el,“ mondotta az említett elnök. Aláírjuk. Teljesen igaza van. De ha már ezen véleményről beszélt, azokról is kellett volna nézetét elmondania, akik hangoztatni fáradhatatlanul hangoztatják ugyan az Egy Izraelt, de működésükben egyre mélyebbre verik az éket az Egy Izrael törzsébe, lévén egész működésük folytonos ostrom az Egy Isten és Egy Torah ellen.

Kár, hogy ezt elmulasztotta.

* * *

Klein Adolf dr.

Itt igen sok szépet és igen sok dicsérő szót kelene elmondanunk. Tehát semmit sem mondunk. A hibákra rámutattunk. Hogy elkerülhetők legyenek. A ki-

válóságra hódolattal tekintünk, de hallgatunk. Mert hizelegni nem akarunk. Ki tudja meg fogják-e a vezető közök őt érteni? És lesz-e bennök annyi igazságszeretet, hogy becsületesen kövessék őt? Ki tudja, nem fognak-e a szellemek, amelyeket ő felidézett, feje fölött elhatalmasodni és nem fog-e keserves csalódottságában felsóhajtani.

Die ich rief, die Geister,

Werd' ich i un nicht los.—

Jordán Sándor dr., szatmári főrabbi — ezt sem dicsérjük, mert a hizelgés nem kenyerünk — a rabbik számára akart befolyást biztosítani a mozgalom irányításában. És pedig nem pro domo beszélt, mert nem a maga feje, — mondotta — hanem kartásai és az egész zsidóság feje fáj neki.

Engedje a Mindenható, hogy Klein Adolf dr. meggyógyítsa a magyar Izraelnek fájó fejét az Egy Isten Egy Torah, Egy Izrael csalhatatlan gyógyszerével.

Is- Sálom.

A Sulchan Áruach és a rabbinikusok a zsidók viszonyáról a más felekezőhöz.

Irtá: Dr. Hoffmann D., a berlini rabbi-seminárium rektora.

Fordította: Bar Abba.

Előszó a magyar kiadáshoz.

A zsidó jog codexe a következő bevezetéssel kezdődik: *)

„Rabbi Simon, Gamliel fia, mondá: három dolgon alapszik a világ fenmaradása: a jogon, az igazságon és a békén. Ugyanis a társadalmat e három tényező tartja fenn, mert a bírák, akik az ember és társa közt ítélik, fentartják a világot, mert ha nem volna jog, az ököljog érvényesülne; valamint az igazság is a világ fenmaradásának egyik tényezője, mert a hazugság nem lehet erős fundamentuma, a társadalom boldogulásának, mert csak az igazság erős alapja és pillérje minden dolognak. A harmadik tényező pedig a béke, amint bölcsünk mondják: imádkozz a kormány békéjéért, mert ha nem volna törvénytisztelet, élve nyelné el egyik a másikat. Ezt akarták bölcsünk kifejezni, midőn azt mondták képes beszédükben, hogy aki igazságosan ítélik, az segít Istennek a teremtés munkájában, mert az Isten azért teremtette a

*) L. Tur Chosen Mispot I.

világot, hogy fenálljon; míg a gonoszok, kik rabolnak és erőszakoskodnak tetteikkel a társadalom elpusztítását mozdítják elő, amint ezt az özönvíznél is látjuk, hogy Isten csak a rablások miatt határozta el a világ elpusztítását amint írva van: „mert tele volt a föld erőszakoskodással, — azért ime elpusztítom a földet.“ A bíró tehát, ki megtöri a rabló kinyujtott karját és a tőle elvett zsákmányt jogos birtokosának visszaadja, hozzájárul a világ fentartásához és előmozdítja, hogy Isten akarata: a társadalom boldogulása, teljesedésbe menjen, tehát segít Istennek a teremtés munkájában.— Ábrahám ősatyánkat is csak azért szerette Isten, mert jogot és igazságot gyakorolt és erre nevelte gyermekeit is, amint írva van: „Mert tudom, hogy ő meg hagyja fiainak és házanépének, hogy megőrizzék az Ur útját, hogy jogot és igazságot gyakoroljanak.“ — Mózes tanítónk, a proféták legnagyobbika, elfogadta Jetró tanácsát a jog és igazságra vonatkozólag, hogy állítson bírakat, kik Izraelt jogra és igazságra szoktassák és Isten helyben hagyta ezen tanácsot. — Midőn Józua Izraellel szövetséget kötött, hogy Istent szolgálják „joggal és igazsággal“ fejezte be szavait, amint írva van: „És Józua szövetséget kötött a néppel azon a napon és elénk terjesztette a jogot és igazságot.“ Mert a jog és igazság az Isten szolgálat alapja, egyik legfőbb kelléke.— Józua után minden egyes bíró ítélt Izraelben és visszatértette a népet a rossz utról, hogy Istent szolgálja, hogy azon az uton járjanak, melyen Ábrahám atyánk járt, hogy „jogot és igazságot“ gyakoroljanak. — Sámuel Isten hű profétája, egész életében ítélt és jogot gyakorolt Izraelben. „Évről — évre bejárta Béth-Éit, Micpát és Galileát, hogy ítélezzék Izraelben“ és azt mondják bölcsünk, hogy minden évben más és más vidékre ment, hogy az egész népet visszatérítse Istenhez, hogy Ábrahám atyánk nyomdokait kövessék. Izrael királyává kente Dávidot, ki valamennyi elődei-nél jobban törekedett Isten útjain járni, amint írva van: „És Dávid jogot és igazságot gyakorolt.“ Dávidot halála után fia Salamon, „Isten kedveltje“ követte, ki apja nyomdokait törekedett követni és aki Istentől értelmes szívet kért, hogy igazságosan ítélezhessék népében. Istennek tetszett Salamon kívánsága és értelmes és bölcs szívet adott neki, melyhez hasonló még nem volt előtte és utána sem lesz és felve tisztele őt egész Izrael, mert látták, hogy Isteni bölcsesség van szívében a joggyakorlásnál. Jósáfát király, ki szintén apja nyomdokait követte és aki kitüntette magát Isten útjainak követésében, megerősítette a joggyakorlást és bírakat rendelt Judának minden városában és így szólt a bírákhoz: „Jól gondoltjátok meg, hogy cselekedtek, mert nem az embereknek, hanem Istennek íté-

keztek és ő nálatok van az ítéletnél. A miért is legyen Isten félelme rajtatok, óvakodva cselekedjétek, mert Istenüknél nincs jogtalanság, tekintély és megvesztegetés.“ Jósia királyról, kiról a szentírás azt mondja, hogy nem volt hozzá hasonló király Izraelben, ki annyira megtért volna Istenhez, mint ő, azt mondják bölcsünk, hogy minden dolgot, melyről 18 éves koráig ítélt, visszaadott előbbi birtokosának. A Messiást, bár eljönne napjainkban, joggyakorlással dicséri a Szentírás, amint írva van: „Igazsággal ítélt és egyenességgel dönt.“

És amily nagy a joggyakorlás jutalma, oly nagy büntetés vár arra, ki jogtalanságot követ el és aki elferdíti a jogot. Így tanultuk egy helyen: kardot érdemel a világ jogtiprásért és a jog elferdítéséért.

„Jogot és igazságot gyakoroltam, tehát ne adj engem azok kezébe, kik engem nyomorgatnak“ fohászodott Dávid király. — Innen is láthatjuk, hogy aki nem gyakorol jogot, megérdemli, hogy nyomorgatóinak kezébe kerüljön.

„Cion jog által fog megváltatni és megtérő igazság által.“ Tanuljatok jót tenni, — szól Isten — törekedjétek jogosságra támogassátok az elnyomottat; szerzetek jogot az árvának, vigyétek az özvegy ügyét.“ „Órizzétek meg a jogot és gyakoroljátok igazságot; mert közel van az Én segítségem, hogy eljőjön és igazságom, hogy megnyilvánuljon.“ — Jobban szereti az Isten az igazságszolgáltatást az összes áldozatoknál, amint írva van: „A jognak és igazságnak gyakorlását jobban szereti az Isten áldozatnál.“ Számítalanszor intett Mózes tanítónk az igazságos joggyakorlatra: „Ne ismerjétek tekintélyt az ítéletben, a kicsinyt mint a nagyot hallgasátok meg, ne féljétek senkitől, mert a jog az Istené.“ „Igazsággal ítéld felebarátodat“ „Ítéltétek igazsággal ember és társa közt meg az idegen közt.“

A jog ezen apoteozisával vezeti be a mi törvénykönyvünk az embert a jog ismereteibe.

„És ime mit kíván tőled az Örökkévaló, Istened mást mint hogy felve tiszteljed Őt, hogy jársz az Ő útjain és hogy szeresd Őt és hogy szolgáljad Őt egész szíveddel és egész lelkeddel, . . . mert az Örökkévaló . . . nem tekint tekintélyre és nem fogad el megvesztegetést, jogot szolgálat árvának és özvegynek és szereti az idegent, adván neki kenyeret és ruhát, tehát szeressétek ti is az idegent stb.“ — (Mózes V. 10. 12.—19.)

Igy szól hozzánk a mi szentírásunk. És még huszonhárom helyen helyezi az idegent a törvény-különös védelme alá.

És mégis merészkednek emberek, akiknek semmi sem szent, minduntalan a legocsmányabb vádak-

kal fellépni mi ellenünk és becsületességünk ellen. Emberek, akiknek eleme a gyűlölet, akik hogy önzési céljaikat elérjék — embertársaik életén is képesek keresztülgázolni, ilyen emberek vádolnak minket mindenemü becsületességgel. —

Hogy lássa a magyar zsidóság és a magyar közönség, hogy mi a mi tanunk, a mi Sulchán Áruchunk szerint a zsidó jogviszonya a nemzsidóhoz, közöljük ezen kiváló művet magyar fordításban.

Azt hisszük, nem végeztünk vele hiábavaló munkát.

Szerzője magyarhoni születésű. Verbón született 1844 évi feb. 15-én, ahol atyja alrabbi volt. Első oktatását a Talmudban atyjánál nyerte, majd Pápán, Sommer Sámuel rabbi, későbbben Pozsonyszentgyörgyön a világhírű Schück Mózes rabbi tanítványa volt. Onnan Kismartonba ment, ahol a még híresebb Hildesheimer Izrael dr. előadásait hallgatta. Majd Pozsonyban folytatta tanulmányait, ahol — 1865-ben az ottani lyceumban „eximio modo“ eredménnyel érettségét tett.

Az egyetemet Wienben és Berlinben látogatta és 1871-ben doktorált. Az 1871 — 1873 években a majna melletti frankfurti izr. reáliskola tanára volt. Ekkor Hildesheimer meghívta az akkor alapított rabbi-seminariumhoz tanárnak. 1898-ban pedig Hildesheimer elhunytá után a seminárium rektora lett.

Ez rövid életrajza a mai zsidóság legnagyobb tudósának. — Megjelent műveinek száma ötvenegy.

Az itt bemutatott műve első ízben a berlini Jüdische Presse-ben jelent meg folytatólagos cikksorozatban, azóta pedig kétszer jelent meg könyv alakjában.

Fogadja a tudós szerző köszönetünket azon készségeért, a mellyel művét lapunk számára átengedni szíves volt.

Reméljük, hogy a magyar zsidóság ezen köszönet kifejezésében csatlakozni fog hozzánk.



I.

ELŐSZÓ

az első kiadáshoz.

Ez a mű a Jüdische Presse 1884. v. évfolyama 27-52. számaiban megjelent 20 cikkem külön lenyomata lényeges változás nélkül. Ezen körülmény a mű alakját és elrendezését eléggé megmagyarázza. Ezek a cikkek nem becsületes, jó keresztények számára irattak, mert azoknak nincs rájuk szükségük; még kevésbé a hivatásos zsidófalók számára, mert ezeknek

misem használ! Első sorban azoknak a nagy számú zsidóknak van szánva, akik mindama rágalmazó röpiratok hatása alatt, — amelyek tulajdonképen teljesen jelentéktelenek, de amelyek mégis bizonyos értékre tettek szert azáltal, hogy tekintélyes egyéniségek támogatását megnyerték, — a zsidó vallás-iratok iránti tiszteletüket könnyen elveszíthetnék; másodsorban még azon keresztény theologusok és orientalisták számára is, akik az itt idézett forrásokat eredetiben felüthetik és megvizsgálhatják, hogy hol az igazság és csak ezek alapján alkossák meg véleményüket a zsidó vallásiratokról.

Remélem, hogy ezek a körök művemnek hasznát fogják látni.

Berlin, 1885. január havában.

Hoffmann D.

ELŐSZÓ

a második kiadáshoz.

Paderborn városában, a Bonifacius-nyomda kiadásában 1883-ban egy füzet jelent meg ezen címmel: „Zsidótükör, vagy 100 újonnan leplezett, még ma is érvényes, a zsidók és keresztények viszonyát szabályozó törvény egy rendkívül érdekes bevezetéssel, amely a zsidó törvények keletkezését és fejlődését ismerteti. Irta dr. Justus, speculii opifex in lumine veritatis“ A tulajdonképeni szerző, amint később kitudódott, egy Brimann Áron nevű romániai zsidó volt, aki először Berlinben protestáns lett, majd Heiligenstadtban a katolikus vallásra tért át. *) Ez a könyvecske még ugyanabban az évben 2., 3. és 4. kiadást ért el.

1883. január 16.-án a „Westfälische Merkur“ hasábjain egy cikk jelent meg a Zsidótükréről. A cikk szerzőjét felelősségre vonták, mert „a népesség különböző osztályait a közbékét veszélyeztető módon egymásra uszította.“ Ezt a pört 1883 dec. 10.-én tárgyalta a münsteri tartományi törvényszék; a tárgyaláson dr. Ecker Jakab, az ottani kir. Akadémia magán-tanára, mint „szakértő“ véleményt mondott. Ezen vélemény igazolására 1884 márciusában (és 2. kiadással) áprilisban „Zsidótükör“ az igazság megvilágításában“ címmel egy röpiratot tett közzé. Már dr. Justus gyalázó irata is szívesen fogadott anyagot nyújtott az antiszemitaíknak a zsidók és a zsidóság megrágalmazására, de még jobban előmozdította ezeket az üzemeket dr. Ecker „tudományos kutatása.“ Napilapok, röpiratok és füzetek versenyeztek a legocsmányabb gyalázásokban.

*) 1885 jul. 6-án a bécsi tartományi törvényszék közokirat-hamisításért 2 hónapi fogházra ítélte őt és a tartományból kitiltotta.

Maass Ágost, egy bonni kefekötő, szintén antiszemita hírnévre akart szert tenni s e célból kiadott egy „Isaakias“ című, döcögő versekben megírt, humorisztikus-satirikus lenni akaró művet. Ezt a füzetet az ügyészség elkoboztatta, írója és kiadója ellen pedig vádat emelt. A pört 1884 junius 7.-én tárgyalta a bonni tartományi törvényszék. A tárgyalásra meghívták szakértőül dr. Gildemeister Jánost, aki az ottani egyetemen a keleti nyelvek tanára volt. Ezen tudós szakértői véleménye indított engem arra, hogy a rabbinikus zsidóság védelmére közzé tegyem ezt a 20 cikket a Jüdische Presse-ben, amelyek aztán 1885 elején külön lenyomva is megjelentek. Az előszóban kifejezett reményem, nagy örömmre, minden tekintetben beteljesedett. Ez a munka sok olyan zsidót, aki nem volt abban a helyzetben, hogy vallása iratai eredeti szövegben olvashatta volna, vagy erre rá nem ért, kellően felvilágosított azokról a vallás által előírt köteleességekről, amelyekkel keresztény polgártársaiknak tartozik: az antiszemita igazató iratok ugyanis már a zsidók közt olyan káros zavart okoztak e tekintetben, hogy már a legkellemetlenebb következményektől kellett tartani. De még igen sok keresztény theologus és orientalista is hasznát vette művemnek, sőt merített is belőle, midőn zsidó vallási kütfőkről kellett véleményt mondania. Többen közülük elismerő szavakat juttattak hozzám. Ezen elismerő levelek közül csak a megbold. eml. nagytiszteletű Kuenen A. tanár úrét közlöm e helyütt, mert egy benne foglalt íntelmet elég fontosnak tartok arra, hogy vele foglalkozzam. Kuenen tanár ezt írta nekem:

Leiden, 1885. márc. 8.

Mélyen tisztelt Uram!

„Sulchan Árucho“ című munkájának szives megküldéseért csak most fejezem ki hálás köszönetemet, mert nem akartam addig köszönetet mondani, amíg az ajándékot közelebről meg nem ismertem. Most végre elolvastam cikkeit, még pedig a legélénkebb érdeklődéssel. A tárgyalat kérdésekben nem merészelek önálló véleményt mondani, noha nem csak azt értettem meg, amit Ön írt, hanem nagyobb részt az idézett bizonyítékokat is. Főállításának igaz voltáról teljesen meggyőződtem engem és ezenkívül köszönettel tartozom több dologban nyújtott szives fölvilágosításaiért. Munkájának remélhetőleg sikere lesz és ha az antiszemitizmus vezetőit nem is fogja megtéríteni, számos hiveinek szemét bizonyára fel fogja nyitni.

Engedje meg, hogy a kérdésről általában még egy megjegyzést tegyek. A csodálatosan nagy tudás,

amelyről munkájának minden sora tanuskodik és az éles ítélő képesség, amelyet Ön oly szerencsésen alkalmaz, úgy látszanak nekem, aki a modern szabadgondolkodó álláspontján állok, mintha éles fényt vetnének azokra a nehézségekre, amelyek az autoritativ törvényadás elismerésével járnak.

Evvel nem csak a zsidóságra gondolok, sőt az a meggyőződésem, hogy ugyanezek a nehézségek keresztény egyházi szempontból is szembe ötléne, ha pl. a kánoni jog még érvényben volna. A polgári törvények, amelyeknek emberi eredetét mindenki elismeri, az idővel és a körülményekkel változnak és ha kell, meg is szűnnek. A vallási törvényeket, tudni illik azokat, amelyeket Istentől eredőknek tekintenek a hívők — amint Ön többször hangsúlyozza — soha félre nem dobhatják, azokat csak magyarázni szabad. És ez nagyszerűen sikerül, amint ön azt találóan kimutatta.

De milyen nehéz lesz, még pedig egyre növekedő mértékben a laikusnak megérteni és követni a törvényt. Vegye csak pl. a Sulchan Aruch legtöbb kiadásában meglévő hibát, amelyre Ön mutatott rá. „Az Akum *) a keresztel“ kifejezés az olvasót kell, hogy arra a gondolatra vigye, hogy az Akum más helyeken keresztényt jelent és hogy egyáltalában a keresztényeket csillagimádóknak tartják. Ahhoz, hogy ezt a tévedést felfedezhesse valaki, egész életén át kell, hogy a terjedelmes rabbinikus irodalommal foglalkozott legyen az illető, amint Ön tette. Pedig ez a tévedés az életben is könnyen hozhat létre veszélyes helyzeteket. Ha ettől nem kellene tartani, akkor a dolgot higgadtan lehetne nézni, de így aggodalomra ad okot. Egy szóval: én azt hiszem, hogy a tudománynak a zsidóságban igen nagy feladata és rendkívüli felelőssége van. Az általa elkövethető hibák az életben sokat árthatnak. Vajha lehetséges volna a helyzetet annyira tisztázni, hogy ez a veszély megszűnne!

Bocsássa meg ezt a kívánságot nekem, aki Izrael tisztelői közé számítom magam.

Maradtam kiváló tisztelettel

híve

Kuenen A.

A jeles tudós azon kívánsága, hogy azok a kapcsolatok, amelyek a zsidóságban a tudományt az étellel összekötik, annyira tisztázva legyenek, hogy a tudomány elkövette hibák ne árthassanak a gyakorlati életben, a hívő zsidónak a nemzsidó embertársával szemben tanusított viselkedését tekintve, szerény véleményem szerint, már teljesítve is van. Midőn a zsidó-

*) Akum a csillagimádót jelentő héber „Auvde Kauchobim“ amazolász. „ abbreviaturája. Ford.

ság megkezdte bujdosását a világban, Jeremiás profétától Isten nevében ezt a parancsot kapta: „Munkálkodjatok azon város jóléteért, ahová én juttatlak titeket és imádkozzatok érte Istenhez!” (Jer. 29, 7.) Ez a parancs egyszer- és mindenkorra semmissé tett minden más törvényt a zsidónak más vallásuakhoz való viszonyát illetőleg, amely eme isteni parancsnak ellentmondana. Hogy mely szent vallási parancsokat ró ránk ez a profétai szózat, azt megtaláljuk Hirsch S. R. rabbi Choreb című művének 609. §-ában. *) Bármiként is alakulnak a tudomány eredményei, mi, vallásos zsidók, sohasem fogunk olyas valamit cselekedni, ami az államra vagy a társadalomra hátrányos lehetne. Azonban tény az, — amint jelen munkámban, gondolom, kimutatnom sikerült is, — hogy az ősi isteni Sinaitörvény, amint azt a zsidó tudomány eddig magyarázta, a legszebb összhangban van Jeremiás proféta parancsával és mi abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy mindig követhetjük a proféta intelmét, a nélkül, hogy ez által az ősi törvény követelményeivel összeütköznénk.

Ebben a második kiadásban az anyagot jelentékenyen kibővítettem. Három függelékkel kapcsolom hozzá, amelyek noha ismétlődéseket is tartalmaznak, a mi nézetünk kiegészítéséhez és megvédelméhez mégis szükségesek.

Vajha eme munkám kibővített terjedelmével még nagyobb mértékben terjesztené zsidók és nem-zsidók közt egyaránt a zsidó törvény ismeretét!

Berlin, 1894. január havában.

Hoffmann D.

(Folytatjuk.)

*) L. e. mü. XIX. fejezetét.

Az olvasóhoz.

„Istennek tett fogadalmimat váltom be ime egész népe előtt.”

A Zsoltár eme szavaival indítom meg lapomat beváltásként régi fogadalmamnak.

Régi vágyam teljesül, zsidó szívem legfőbb óhaja valósul meg e lap megindításával.

Évek óta látom, milyen tévutakra, milyen veszedelmes lejtőre vezetik vezetői a magyar Izráelt. Ezen Izráelt, amely becsületes és igaz-

ságos vezetés mellett annyi szépet, annyi nemeset, annyi üdvöset alkotni képes volna.

Évek óta látom, hogy a vezetők ahelyett, hogy a népünk kebelében szunnyadozó nemes érzéseket, ősi erényeinek csiráit, minden jó és minden szép iránti fogékonyságát, szóval, tollal és a cselekvés példájával életre keltsék, fejleszték, hogy dicső multjához méltó és dicső jövőt biztosító felekezeti közéletet éljen, — ahelyett arra pocsékolják minden erejét, minden képességét, arra irányítják minden törekvésüket, hogy szenvedelmes gvülsőséget támasszanak testvér és testvér között, hogy a pártszenvedély mocsarába fojtsanak bele minden nemesebb érzést, minden jobb törekvést, hogy elszakítsák Izráel mai nemzedékét multjától és megfosszák jövőjétől.

Vérző szívvel láttam ezen sajnós elfajulást, a vezetők bünös garázdálkodását.

És van-e zsidó, aki ezen elfajulást, a pártoskodás eme súlyos következményeit látja és felfogja, hogy ne kövessen el mindent, hogy tehetőségéhez képest hozzájáruljon ezen sajnálatos állapot megszüntetéséhez?

Mert hát mit ér a tehetségünk, mit ér a képességünk, ha nem áldozunk vele a köz oltárán?

Én láttam és fölfogtam a helyzet szomorúságát és láttam, hogy itt tenni kell. —

Korunk a sajtó kora. A sajtó az eszköze, a melegágya minden jónak, minden üdvösnek.

(Sajna, nagyon gyakran bizony minden rútnak is.) Ámde a magyar zsidóság sajtója — tisztelet a kivételnek — pártsajtó. Sajtó, amely csak a párt érdekeit szolgálja és nincsen tekintettel arra, hogy amidőn a párt érdekeit előmozdítja és a párt fennállását biztosítani és megerősíteni törekszik, a magyar ösz-zsidóság érdekeit teszi tönkre és fennállását ássa alá, teszi lehetetlenné. Ezen sajtó — fájdalom — nem alkalmas arra, hogy eszköze legyen a zsidóság felébresztésének. Mert hiszen a legelső lépés a javulás felé az, hogy rá kell mutatni a pártoskodás ördögének rutságára és veszedelmességére. Már pedig a

pártsajtó szomorú hivatása a párt büneinek palástolása, szépítgetése és erénykép való fel-tüntetése.

(Ah, hogy oly annyira híven teljesíti ezen — hivatását!)

Ezeket látva itt-ott felléptem egy-egy füzet-tel, amelyben meg-megmutattam az örvényt, amelynek szélére jutott a magyar zsidóság vezetőinek félrevezetése mellett. — Ámde az itt-ott megjelenő füzetnek csak annyi a hatása, mint egy-egy vödör viznek az égő házra. Csak a folytonos és elég bő vízszugár küzdhet meg az égő tűz veszedelmével.

Soha-soha nem fajultak volna el felekezeti viszonyaink annyira, ha lett volna a magyar zsidóságnak a hivatása magaslatán álló sajtója.

De ha eddig is oly nagy szükség volt zsidó — nem pedig párt — sajtóra: annál nagyobb és annál égetőbb a szükség ma.

Mert tudod-e, kedves olvasó, hogy miről van szó.

A magyar zsidóság testén több mint negyven éve veszedelmes seb tátong. És ime, neki ment egy zseniális orvos, Klein Adolf dr. és merész kézzel feltépte a sebet, hogy azt megoperálja és meggyógyítsa. És tudod, nyájás olvasó, hogy mi lesz, ha az operáció nem sikerül? — Ime, az orthodoxok már is megindították az ellenakciót. Ők tehát az egyesüléshez — amint hogy az előre látható volt — nem járulnak hozzá. Így tehát csak oktrojált egyesítésről lehetne szó, ha ugyan akadna kormány, amely erre vállalkoznék, amely egyesítés azonban nem áldást, hanem még száz- és százszorta, több vizzályt, még vadabb gyűlölködést és teljes züllést hozna, vagy pedig teljes szakadás lenne a következménye. Ezt pedig jó lélekkel zsidó nem akarhatja.

Ámde az operáció sikerülhet is. Mert van alap, amelyen a békés egyesülés létrejöhet. És ezen alap a lehető legszilárdabb és — egyetlen. Ezen alap az — igazság.

Az orthodoxoknál is van igazság, a neologoknál is. Ott a hithűség, itt a kulturális

törekvés. Egyesítjük az orthodoxok hithűségét a neologok kulturális törekvésével és — egységes a zsidóság. Nem mondom, hogy minden neolog legyen egyszerre orthodox hithű zsidó. Hiszen ezt hiába is mondanám. Azonban igenis legyen a hitközség hitközség és legyenek a hitközség vallási intézményei vallási intézmények. Nincs az országban neolog hitközség, amelynek tagjai tulnyomó részben nem látnák szívesebben és örömezt, ha rabbijuk vallásos ember volna, ha a sechitah és minden más vallási intézmény az volna, aminek lennie kellene. Tehát legyen az! Hiszen ez hivatása a hitközségnek. — És nagyon számos orthodox hitközség ma is örömezt ültetne egy a kor igényeinek megfelelő műveltségű rabbist a rabbisági székebe, ha első sorban rabbi volna. Hát adjunk nekik ilyen rabbikat! Hisz ez volna a seminárium hivatása!

De ezen igazságos egyesítés csakis független zsidó sajtó készítheti elő. Azért kell a magyar zsidóságnak lap, amely bátran szembeszáll a vezetőségek pártpolitikájával, amely felszabadítsa a magyar zsidóságot a vezetőségek zsarnoksága alól, lap, amely igazságot hirdessen a pártszellem hazudozásával szemben, lap, amely nem a párt, hanem az ösz-zsidóság érdekét szolgálja, lap, amely megváltsa a magyar zsidóságot azon szégyenletes állapotból, amelyért a negyvenhároméves kettős vezetőség a felelős.

Ime, zsidó testvéreim, e lap, amelyre a magyar zsidóságnak szüksége van. Ezen lap mindenkor fogja tudni, hogy mire vállalkozott. Ezen lap a magyar zsidóság lapja lesz. Vezérelvén a tiszta, való igazságot tette és ehhez hű fog maradni.

Gyülekezzenek tehát e lap köré Izráel jobbjai, hogy egyesült erővel döntsük le a bálványokat, amelyek a magyar zsidóság békés és egységes fejlődésének útjában állanak. Lép-

jenek ki a magyar zsidóság jobb gyermekei eddigi nemtörődömségökből és kövessék az itt kibontott zászlót: „Izráel“ zászlaját. Segítsék győzedelmre ezen zászlót. Mert ezen zászló győzedelme a magyar zsidóság győzedelme lesz.

Ki fog félreállni akkor, amikor népe legszentebb érdekeiért, népe becsületeért harcra szólítják!

Támogassa ezen lapot nehéz küzdelmében az író tollával, az olvasó filléréivel. Kövesse a magyar zsidóság a tiszta, hamisítatlan igazság szózatát, amely e lap hasábjából a felekezeti békes egység megalapozásának nagy munkájára felhívja.

Legyen ezen lap a talaj, amelyből az igazság örök zöld fája ki fog nőni, amely fának gyümölcse a magyar zsidóság felekezeti békessége legyen. Ebbe a talajba ültesse az író szelleme virágait, a tudása tudós gyümölcsfáját. Hogy legyen ezen lap az igazi zsidó szellem, tudás az igazi zsidó örökség és soha nem hervadó virágainak és gyümölcsének kertje, amelyben üdülést keressenek és találjanak a magyar zsidóság jobbjai, hogy keressenek és találjanak üdülést az igazság fájának üde lombkoronája szívet és lelket gyógyító árnyékában és — engedd mennyei Atyám — hogy élvezzék, ezen fa gyümölcsét: a felekezeti békességet, hogy a létért való nehéz küzdelem közepette legyen legalább ezen egy nyugvópontja: a felekezeti közélet, a hol testvér a testvér, egyetértésben, szeretetben és békességben.

A szerkesztő.



Az „IZRÁEL“ előfizetési díja:

EGÉSZ ÉVRE 12 Korona.
FÉL ÉVRE 6 Korona.

Rabbiknak és minden hitközségi alkalmazottnak:

EGÉSZ ÉVRE 6 Korona.
FÉL ÉVRE 3 Korona.

Az előfizetési díjak „Izráel“ kiadóhivatalának
Vágóhelyre, küldendő.

Lapunk budapesti képviselője
BÖHM KÁLMÁN úr, BUDAPEST,
VI., Király-utca 92. III. 18.

TÁRCA.

Egy böjtnap.

Írta: Perez J. L.

Egy szál gyertya halovány fényénél ül egy fagyos hideg este Sára és régi harisnyákat javítgat. Félre teszi időnkint a munkát, mert fagyos ujjai nem bírják a kötötűt tartani. Dörzsölgeti kezét és lábát, hogy felmelegítse megdermedt tagjait.

Kemény szalmazsákon fekszik négy gyermeke; régi rongyok takarják testüket. Majd az egyik, majd a másik ébred. — Anyám, éhes vagyok! — kiáltja mindegyik.

— Várjatok gyermekeim — vigasztalja őket anyjuk — majd haza jön apátok és hoz valamit enni; addig is csak aludjatok, majd felkeltek benneteket, ha jön.

— Kapunk valami meleget? — siránkoznak a gyerekek, kik még nem ettek azon a napon valami meleget.

— Kaptok, kaptok — feleli Sára, de maga sem hisz szavainak. Körülhordozza szemeit a szobában, talán talál még valamit, amit elzalogosíthatna. Nedves, nyirkos falak köröskörül. Egy törött kályhán egy menora van, törött fazekak, egy régi gyorsforraló díszíti a konyhót. Két ágy van a fal mellett vánkos nélkül — és egyéb semmi, semmi csak — nyomor.

Keserves pillantásokat vet az anya alig elaludt gyermekeire, midőn kívülről fáradt ember lassú léptei hallatszanak. Felugrik helyéről Sára és örömkönnel bánatos szemében férje elé siet, aki két üres bögrével lép a konyhába.

— Hoztál-e valamit? — kérdi halkán Sára.
— Semmit — feleli férje — azt mondták mindennütt, hogy holnap vagy majd máskor.

— A gyermekek majdnem semmit sem ettek még ma — sutogja Sára és megindul a könyzapor szemeiből.

— Miért sírsz, te oktondi?
— Mi lesz velünk, Mendel? A gyerekeket éhség gyötri és elakad Sára hangja.

— Ne fecsegi, Sára! Hála Istennek nem rosszabodott helyzetünk. Ugy-e volt idő, amikor egy betevő falatunk sem volt a házban Igaz, hogy most sincs de legalább van lakásunk. Volt idő, mikor az utcán kellett a gyermekeknek kóborolni és a szabad ég alatt kellett hálgniok. —

Eszébe jutnak Sárának ezek a napok és fájdalommal tölti el ezen idők emléke. Eszébe jut legifjabb gyermeke, ki az éjjeli hidegben meghült és ő nem adhatott szegénynek orvosságot, nem imádkoztathatott érte. Semmit sem tehetett. Tétlenül kellett néznie, mint hunyt el kis gyermeke.

— Ne sírj, Sára, majd megsegít az Isten — vigasztalja férje.

— Oh, ideje is volna már, hogy megkönyörüljön rajtunk. —

— De te is könyörülj meg magadon, Sára! Alig tiz esztendeje, hogy feleségül vettelek és már mily sovány és halvány vagy! Hisz te voltál a város legszebb leánya. —

— Hát te, Mendel, hősnek tartottak téged ezelőtt. Most pedig meg vagy törve és ha nem is mondod, tudom, hogy beteg vagy! Oh, irgalmas Isten! — kiáltja Sára fájdalmasan.

— Enni akarunk, adjatok enni! — kiáltják a gyermekek álmukból felébredve.

— Mit akartok? Enni? — mondja apjuk színlelt haraggal — ki akar ma enni? —

A gyermekek félelemmel néznek szegény atyjukra.

— Böjtnap van ma, — egészíti ki szavait Mendel.

— Ma? Micsoda böjtnap? — kérdik sirva a gyerekek.

Elbeszéli Mendel, hogy a sáchrész imánál földre esett a Tórah, tehát mindenkinek, még a kis gyermekeknek is böjtnölnök kell. Olyan szigorú ez a böjt mint Jóm kippur és Tisobeáv, tehát már este kezdődik a böjt.

Mint megbolondulva kiugrának a gyerekek az ágyból és ugrának a szobában. — Böjtlünk, böjtlünk! — kiáltják örömmel. Szerencsétlen apjuk a

gyertya elé áll, hogy a gyerekek ne lássák síró anyjukat.

— Elég volt gyerekek, elég volt a táncból! Szimchász Tórahkor majd táncolhattok, ha az Isten megsegít. De böjtnapon nem szabad táncolni. —

Nyugodtan visszatérnek fekvőhelyükre és nem törődnek a gyötrő éhséggel. A legkisebbik énekelni is kezd. Megrázkodik Mendel teste. — Énekelnetek sem szabad — mondja könyes szemekkel. A gyermek elhallgat és elalszik.

— Mondd apám, mikor leszek bármicva? kérdi Mendel legidősebbik fia.

— Nem egyhamar lesz az, gyermekem. Négy évig kell még várnod. Adja csak a jó Isten, hogy erős és egészséges légy! —

— De akkor majd veszel tefilint, ugy-e apám?
— Természetes, kedves fiam. —

— És tefilinbájtelt is? —

— Azt is! —

— Egy kis aranyszegélyű imakönyvet is? —

— Ha Isten megsegít, azt is, Chajim, csak imádkozz Istenhez, hogy könyörüljön meg rajtunk. —

— Akkor már minden böjtnapon fogok böjtlöni, úgy-e apám? —

— Igen fiam — minden böjtnapon — Mindenható Isten! csak oly napon nem, mint a mai — sutogja Mendel.

Fordította: Jusuf.

HIREK.

— ÜNNEPELT RABLÓGYILKOS. Ifj. Regula Edét, az edelényi háromszoros rablógyilkost halálra ítélték és az ítéletet végrehajtották. A rablógyilkosokat a legnagyobb csendben szokás eltemetni. A törvény is így rendel el. És mégis. Ezen rablógyilkosnak, aki három ember életét oltotta ki, olyan temetést rendezett a nép, amilyent Miskolc eddig még nem is látott. Több mint 10000 ember adta meg a végtiszteletet a háromszoros rablógyilkosnak, aki a bitófán fejezte be életét. A sírját valósággal elhalmozták virággal. Mintha hőst temettek volna, nem pedig rablógyilkost. Mert hát csak zsidókat gyilkolt meg. A gyilkos tetemét kísérő tömeg még szidta is a zsidókat úgy, hogy zavargásoktól tartottak. És ez nem Kievből, vagy Charkovból, Odessából, vagy Moszkvából hanem Miskolcra, Magyarországra eme szép városában történt. — Hiába! Csak zsidókat gyilkolt és

ezért — ha a törvény halálra ítélte is és az ítélet végre is hajtott — Miskolc népe hősként ünnepli. És mit szólna ahhoz te a huszadik század népeinek Geniusa? —

— PÉSZACH ÁLDOZATOK. Küsztenzsilban, Beszarábiában szomorú ünnepet rendeztek a huligánok. Pogromot rendeztek. Kétszáznál több sulyos sebesült fekszik a kórházakban. A csendőrség nem bírta a vad csőcselékkel. Hogy is bírhatott volna, mikor a vérengzést meg sem akarta akadályozni! —

— VÉRVÁD. A vérvád ördöge megint felemelte fejét. Ez alkalommal Kiebben, Oroszországban. Justschinsky nevű atyátlan árva mostoha atyjánál keserves sorsban tengette életét. Még a múlt évben halva találtak egy téglagyár közelében. A hulla ruháján agyagot találtak, amilyenből a téglákat készítik. A téglagyár felügyelője pedig zsidó, aki sok év óta pontosan teljesíti kötelességét. Ezen körülmények pedig teljesen elegendők arra, hogy jó barátaink következtessenek. A gyermek halva a téglagyár közelében; ruháján téglagyag és a gyárban zsidó; — tehát a zsidó ölte meg a gyermeket vallási célokra. Beilis, a szegény zsidó a börtönben ül és a végtárgyalást várja, az antiszemita orosz sajtó pedig — működik. Május hónap lesz a végtárgyalás. Beilis védőinek egyike Bobritschew-Puschkin jónévű ügyvéd. A védelem több egyetemi tanárt nevezett meg szakértőként a vérvád kérdésében. Ujjabban több körülmény merült fel, hogy a szerencsétlen Justschinskyt az övei gyilkolták meg a — zsidók rovására. Már elfogadás is történt ez irányban. — Adja a jó Isten. hogy kiderüljön az igazság. —

— ESPERANTO-BIBLIA. Zamenhof L. L. dr., az Esperanto-nyelv alkotója, a bibliát az Esperanto-nyelvben adja ki. Az első könyv már a múlt évben jelent meg és most adta ki a második könyvet. Az első kötet neve „La geneso“, a második köteté „Eliro“ A fordítást fölötté sikerültnek tartják azok, akik — értik.

— VISSZAUTASITOTT ÖRÖKSÉG. Rosenberg Sámuel hunfalvi főrabbinak testvére volt Párisban, aki atyai hitének hátat fordított. Nemrég meghalt és végrendeletében 30.000 koronát hagyományozott nagynevű bátyjának, a hunfalvi főrabbinak. Ez azonban az örökséget nem fogadta el, habár anyagi helyzete éppen nem mondható fényesnek.

— JUBILEUMI ÜNNEPÉLY. Az érsekújvári kongr. izr. hitközség kebelében fenálló Talmud-Tora-Egyesület szép és lélekemelő ünnepélyt rendezett az elmúlt purim napján.

Az említett egyesület ünnepi közgyűlés keretében dísztagjaivá választotta Drechsler Alajos, iskolaszéki

Nyom. Steinmann Jakab „Hungária“ könyvnyomdájában. Vágújhely.

elnököt és Décsi József, nyug. népiskolai igazgató-tanítót. Drechsler Alajos több mint 30 éve buzgólkodik mint iskolaszéki tag és jelenleg mint elnök az érsekújvári hitközség iskolaiügye körül, Décsi József pedig 40 évnél hosszabb időt töltött mint tanító és igazgató ugyancsak ezen iskola szolgálatában. Dr. Fischhof Károly, a Talmud-Tora-Egyesület elnöke szép megnyitójában rámutatott arra, hogy az egyesület csak önmagát tiszteli meg, amikor két ilyen érdemes férfit dísztagjaivá választ, akiknek odaadó tevékenységétől az egyesület sokat várhat. Roth igazgató-tanító szép szavak kíséretében adta át az ünnepeltnek a részükre kiállított díszoklevelet. Majd Dr. Klein Sámuel, dolnatzlai rabbi mondatta el gazdag tartalmu, magas szárnyalású ünnepi beszédét, alapgondolatul véve Mózes hattyudalának e szavait: „Örvendj Zebulon jártadban-keltesben és Iszáchár a te sátraidban.“ Igen találóan jellemezte Drechsler, mint az élet küzdelmeiben fáradozó Baal habajisz mintaképét, aki munkájával szívesen adózik Isszacharnak, a zsidóság szellemi javait gondozó érdemes tanítónak.

Miután még Dr. Gut Jenő hitközségi elnök a hitközség képviseletében üdvözölte az egyesületet és az ünnepeltet, a tanulóiifjuság záróénekével bevégződött az ünnepély.

Az ünnepelték tiszteletére este banket volt, mely alkalommal szép összeg folyt be a Talmud-Tora-egyesület céljaira.

— Ó- ÉS ÚJ-TESTAMENTUM. H. németországi városban nem régen elhunyt egy dúsgazdag zsidó. Gyermekei nem voltak, hanem testvére fiát nevelte és taníttatta. Az öreg szigorúan vallásos zsidó volt, az ifju pedig a modern elveknek hódolt. Egyszer a bácsi levélben ismételtén kérte leendő örökösét, aki tőle távol mint egyetemi hallgató élte ifjúságának aranykorát, hogy vallásos életet éljen. A fiatal úr azonban a bácsi intő levelére kereken kijelentette, hogy fölösleges minden vallási intelem, mert ő már nem áll az ó-testamentum alapján. — Nem sokára meghalt az öreg bácsi. Fiatal rokona pedig a temetésre sietett, hogy jelen legyen a végrendelet kihirdetésénél, amey öt több millió márka birtokába juttatja. — Jelen is volt. Régebbi testamentumomban — így szökö a végrendelet — testvérem fiát tettem vagyonom örökösévé. Ez azonban a csatolt sajátkezű levele szerint nem áll többé az ó-testamentum alapján. Tehát én sem. És ezennel új-testamentumot csinálök, mely szerint minden vagyonomat a következő jótékony célokra hagyományozom stb. —

Lapkiadótulajdonos: Friedmann Jllés. Vágújhely.

2. SZÁM.

